

Sisäministeriö
 Inrikesministeriet

Lausunto

16.11.2020

Poliisitarkastaja Jari Pajunen

Eduskunta
 Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

HE 146/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto käsittelee parhaillaan hallituksen esitystä valtion talousarvioksi vuodelle 2021. Sisäministeriöltä on pyydetty asiantuntijalausuntoa liikennevalvonnan ja erityisesti raskaan liikenteenvalvonnan tilanteesta ja resursseista. Sisäministeriön poliisi-osasto lausuu asiasta seuraavaa.

Valtion talousarvio vuodelle 2021

Talousarviossa esitetään kohdennettua poliisin resurssien vahvistamista 4,1 milj. eurolla vuodelle 2021 (rikostorjunta erit. ihmiskauppa, talousrikostorjunta, IT-rikostutkinta, harva-alueiden turvallisuus). Poliisihallituksen arvion mukaan tämä lisäys mahdollistaa yhteensä enintään 68 henkilötyövuoden (htv) lisäyksen ja tästä perustetaan ns. Harva-partioita (30 htv), joiden avulla pystytään suuntaamaan enemmän näkyvää partiotoimintaa harva-alueille. Näistä lisäresursseista 10 htv:tä sijoitetaan Lapin poliisilaitokselle, 5 htv:tä sijoitetaan Itä-Suomen poliisilaitokselle, 5 htv:tä Oulun poliisilaitokselle, 6 htv:tä Pohjanmaan poliisilaitokselle ja 4 htv:tä Sisä-Suomen poliisilaitokselle. Tämä poliisien kohdentaminen harvaan asutuille alueille mahdollistaa myös paremman poliisin reagoinnin liikennetrikosten osalta.

Talousarviossa esitetään, että liikennevalvonnassa lisätään ja laajennetaan automaattista liikennevalvontaa. Poliisin paljastamien rattijuopumusten, törkeiden liikenneturvallisuuden vaarantamisen tasoa sekä raskaan liikenteen valvonnan tasoa parannetaan ja vaikutetaan liikenteen keskeisiin riskitekijöihin. Talousarviossa liikennevalvonnan työaikatavoitteeksi on asetettu 490 htv:tä, josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työaika on 57,5 htv:tä.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman linjauksena on, että hallitus lisää viranomaisten läsnäoloa ja näkyvyyttä etenkin alueilla, joissa on heikoin palvelutaso. Lähiöpoliisitoimintaa, raskaan liikenteen valvontaa sekä ennalta ehkäisevän työn resursseja vahvistetaan. Harmaan talouden torjuntaohjelmaa jatketaan ja talousrikostutkinnan suorituskyvyn varmistamiseksi sisäministeriölle osoitettu määräaikainen erillisrahoitus muutetaan pysyväksi rahoitukseksi 2021 lukien.

16.11.2020

Tulevat liikennevalvonnan strategisten linjaukset

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa liikenneturvallisuuden parantaminen otetaan uudelleen mukaan liikenteen ja liikennejärjestelmän kehittämiseen. Tavoitteena on vastata EU:n nollaskenaarioon (nolla liikennekuolemaa vuoteen 2050 mennessä). Kuluvalla hallituskaudella liikenne- ja viestintäministeriön johdolla laaditaan hallitusohjelman mukaisesti liikenneturvallisuusstrategia. Strategia valmistellaan laajalla kokoonpanolla, sillä liikennekuolemien ja loukkaantumisten vähentäminen edellyttää toimia kaikilta hallinnonaloilta.

Sisäministeriössä on parhaillaan valmistelussa poliisin liikennevalvonnan ja liikenneturvallisuuden toimintaohjelma. Hankkeen tavoitteena on laatia poliisin liikennevalvonnan ja -turvallisuuden toimintaohjelma, jossa otetaan huomioon liikenteessä ja liikenneturvallisuudessa tapahtuneet muutokset ja niiden vaikutukset. Toimintaohjelman tavoitteena on varmistaa poliisin liikennevalvonnan ja liikenneturvallisuustyön vaikuttavuus. Tavoitteena on, että toimintaohjelma ohjaa poliisin toimintaa niin, että ihmisten turvallisuuden tunne paranee ja ihmisten, ympäristön ja omaisuuden turvallisuus paranee. Toimintaohjelmassa huomioidaan myös ammattiliikenteen valvonta ja ammattiliikenteen harmaan talouden torjunta.

Liikenneturvallisuustilanne ja liikennerikokset

Vuonna 2019 tieliikenteessä menehtyi ennakkotietojen mukaan 211 ihmistä. Tämä matalin tieliikenteessä kuolleiden määrä yli 80 vuoteen. Kuluvana vuonna tammi-syyskuussa tieliikenteessä menehtyi 166 ja loukkaantui 3 341 ihmistä. Kuolleita oli 2 vähemmän ja loukkaantuneita 467 vähemmän kuin vuoden 2019 vastaavana aikana.

Liikennerikokset ovat luonteeltaan rikoksia, jotka tulevat tietoon kansalaisten ilmoitusten ja viranomaisten valvontatoimien johdosta. Kuluvana vuonna tammi-syyskuussa viranomaisten tietoon on tullut noin 100 000 liikennerikosta¹. Tämä on noin 17 % enemmän kuin vastaavana aikana vuonna 2019. Rattijuopumukset ovat lisääntyneet noin 12 %. Erityisesti huumausaineista johtuvat rattijuopumukset ovat lisääntyneet. Muista päihteistä kuin alkoholista johtuvat ovat lisääntyneet vuosittain jo viimeisen kymmenen vuoden ajan, mutta kuluvana vuonna tammi-syyskuussa nämä ovat lisääntyneet selvästi. Myös suurista ylinopeuksista johtuvat törkeät liikenneturvallisuuden vaarantamiset ovat lisääntyneet jopa 45 %.

Kuluvana vuonna tammi-toukokuussa viranomaisten tietoon tuli noin 123 000 liikennerikkomusta pienemmistä rikkomuksista. Voimassa oleva tieliikennelaki tuli voimaan 1.6.2020 ja tässä yhteydessä otettiin käyttöön liikennevirhemaksu seuraamuksena liikennerikkomuksista. Liikennevirhemaksujen kokonaismäärä ei ole tiedossa, koska tietojen siirtymisessä tilastojärjestelmään on ollut ongelmia. Uuden tieliikennelain mukainen liikennevirhemaksu aiheutti poliisissa toiminnallisia ongelmia. Uuden tietojärjestelmän käyttöönotto tapahtui lain voimaantullessa osittain keskeneräisenä, minkä vuoksi kaikkia tehokkaan asiankäsittelyn toiminnallisuuksia ei ehditty toteuttaa ennen käyttöönottoa. Järjestelmä saataneen kuntoon vuoden 2021 loppuun mennessä.

¹ liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, ilmailiikennejuopumus, raideliikennejuopumus, vesiliikennejuopumus, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, liikennepako tieliikenteessä

16.11.2020

Liikennevalvonnan määrä

Liikenteenvalvonta on poliisin perustoimintaa ja sitä tekevät niin poliisilaitosten valvonta- ja hälytystehtäviä suorittavat poliisipartiot kuin poliisilaitosten liikennevalvonnan partiot. Poliisin liikenteenvalvontaa tehdään edelleen ja jatkossakin pääosin poliisien toimesta. Valvonnan tukena ja lisänä käytetään automaattisia teknisiä valvontavälineitä. Tästä esimerkkeinä voidaan pitää myöhemmin mainittua poliisiautoissa olevia rekisterikilvenlukulaitteita (Revikalaitteisto) ja automaattista liikenteen valvontaa.

Poliisien lukumäärä osaltaan vaikuttaa myös liikennevalvonnan toteuttamiseen. Poliisihallituksen arvion (13.11.2020) mukaan liikennevalvontaa tullaan tekemän vuoden 2020 aikana noin 482 htv:tä, josta raskaan liikenteen valvonnan osuuden on arvioitu olevan noin 53 htv:tä. Vuosina 2017 - 2019 liikennevalvontaa on tehty vuosittain keskimäärin 502 htv:tä ja tästä raskaan liikenteen valvontaa 47 htv:tä.

Kuluvana vuonna koronatilanne on vaikuttanut poliisin liikennevalvonnan toteuttamiseen. Koronan vaikutuksesta poliisi muutti puhallusratsioiden toteutustapaa. Kuljettajien puhalluskokeista sinällään ei ole luovuttu, mutta laajoista kuljettajien puhallusratsioista on luovuttu koronatilanteen vuoksi. Tämä on vähentänyt selvästi puhalluskokeiden määriä. On kuitenkin huomattava, että puhallusratsiat eivät ole ainoa syy, jonka vuoksi rattijuopumuksesta epäillyt tulevat poliisin tietoon. Rattijuopumuksia on poliisin tietoon tullut edellistä vuotta enemmän, kuten aikaisemmista tietoista ilmenee. Kuluvan vuoden tammi-syyskuun aikana poliisi on puhalluttanut 329 468 kuljettajaa. Vuosien 2017 - 2019 puhallutusmäärien keskiarvo vastaavana aikana on 958 969. Tammi-syyskuun aikana rattijuopumusvalvontaa tehtiin kuluvana vuonna noin 44 htv:tä. Vuosien 2017 - 2019 aikana vastaava aikana henkilötyövuosien määrä on ollut keskimäärin noin 74.

Alustavien arvioiden mukaan valvontaa on pystytty tehostamaan mahdollisesti suurten tapahtumien ja koulutusten peruuntumisten, sekä poliisien sairauspoissaolojen vähäisyys vuoksi. Asiasta ei ole kuitenkaan ole olemassa varsinaista tutkimusta tai selvitystä.

Raskaan liikenteen valvonta

Poliisihallituksen arvion (13.11.2020) mukaan raskaan liikenteen valvontaa tullaan tekemään kuluvana vuonna noin 53 htv:tä. Vuosina 2017-2019 raskaan liikenteen valvontaa tehty keskimäärin 47 htv:tä. Kuluvana vuonna tammi-syyskuussa raskaan liikenteen valvonnan suoritteita (ajoneuvopunnitus, ylikuormailmoitus, raportti teknisestä tienvarsitarkastuksesta, vaarallisten aineiden kuljetusten tarkastusluettelo, ajo- ja lepoaikatarkastus) tehtiin noin 22 300. Tämä on noin 3 % vähemmän kuin keskimäärin vuosina 2017-2019.

Raskaan liikenteen valvonnan ohjaaminen ja kehittäminen

Poliisihallituksen johdolla työskentelee raskaan liikenteen ohjaustoiminto (viisi asiantuntijaa poliisin yksiköistä) sekä raskaan liikenteen verkosto (kaksi edustajaa jokaisesta poliisilaitoksesta sekä tullista ja rajavartiolaitokselta), jotka työssään kehittävät ja tukevat valvojien osaamista.

Lausunto

16.11.2020

Tehokas raskaan liikenteen valvonta edellyttää raskaan liikenteen valvojien osaamisen kehittämistä ja ylläpitämistä. Tätä työtä tehdään pitkäjänteisesti. Poliisiammattikorkeakoulussa on järjestetty kerran vuodessa raskaan liikenteen valvontakurssi (25 oppilasta), vaarallisten aineiden maantiekuljetusten valvontakurssi (25 oppilasta). Lisäksi vuosittain järjestetään Poliisihallituksen ja Poliisiammattikorkeakoulun yhteistyönä 3 päiväinen raskaan liikenteen koulutus- ja neuvottelupäivät, joihin osallistuu vuosittain noin 90 - 150 valvojaa.

Raskaan liikenteen valvonnan ajankohtaiset asiat -koulutustilaisuus järjestetään kuuden viikon välein videoneuvotteluyhteydellä poliisiyksiköihin, Tulliin ja Rajavartiolaitokseen. Esitykset tallennetaan videotallennusjärjestelmään myöhempää katselua varten. Aiheet valitaan kentältä tulleen palautteen sekä muun muassa muuttuneen lainsäädännön ja siihen tarvittavan koulutuksen perusteella. Kouluttajina toimivat poliisihallinnon asiantuntijat, sekä esim. Traficomin ja muiden sidosryhmien (kuljetusalan oppilaitosten kouluttajat, kuljetusalan eri järjestöt, katsastajat jne.) edustajat.

Ratsiakoulutusta järjestetään kahden päivän mittaisena koulutuksena valituksa poliisiyksikössä yksikön ilmoittaman tarpeen mukaan. Koulutus sisältää teoriaosuuden, käytännön valvontaa sekä kertauksen ja palautteen. Koulutus toteutetaan Poliisihallituksen ja Poliisiammattikorkeakoulun yhteistyönä tarvittaessa ulkopuolisten asiantuntijoiden avustuksella.

Tulevaisuudessa koulutuksessa pyritään edelleen tehostamaan etäkoulutusvälineiden käyttöä. Ratsiakoulutusta lisätään, sen sisältöä monipuolistaen. Koulutusta yhdistetään myös valtakunnallisten valvontateemojen yhteyteen.

Poliisihallituksessa pyritään siihen, että tiedossa oleva lähivuosien eläkepoistuma raskaan liikenteen valvojien osalta ei laskisi osaamista. Poliisiyksiköiden valvontaoperaatiota voidaan hyödyntää osaamisen kehittämisenä ja siirtämisenä uusille valvojille ennen kuin nykyiset osaajat, heidän ammattitaitonsa ja kokemuksensa katoaa organisaatiosta.

Raskaan liikenteen erityiset valvontavälineet

Raskaan liikenteen kaluston valvonta-autoja (vaaka-auto) on käytössä yhteensä 28 kappaletta. Nämä ajoneuvot on jaettu 1 - 4 / poliisilaitos. Yksi ajoneuvo on sijoitettu Poliisiammattikorkeakoululle. Raskaan kaluston valvonta-autoja uusitaan suunnitelmallisesti kaksi kappaletta vuodessa. Uusiin autoihin asennetaan samalla uusi vaakakalusto. Valvonta-auton rakennetta ja varusteita kehitetään valvojilta saatavien palautteiden perusteella.

Muitakin raskaan liikenteen valvontavälineitä myös kehitetään. Uuden ajo- ja lepoaikojen valvontaohjelmiston kilpailutuksen valmistelu on käynnissä. Uudet ohjelmistot ovat vuoden 2021 hankintasuunnitelmassa. Raskaan liikenteen valvonnassa on havaittu, että raskaan kaluston pakokaasupäästöjen pienentämiseksi vaadittavia laitteita poistetaan käytöstä. Osaamisen kehittäminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä. Päästömanipulointien tunnistamiseen ollaan hankkimassa poliisiyksiköihin OBD -lukijoita, joiden käytöstä on haettu kokemuksia mm. Tanskasta. Lisäksi Oulun poliisilaitoksella on käynnissä vaihtoehdoisen laitteen testaus yhdessä maahantuojaan kanssa. Vastaavasti myös ajopiirtureiden manipuloinnin tunnistamista on kehitetty jo vuosien ajan.

16.11.2020

Yhteistyö

Liikenteenvalvonta ja liikenneturvallisuustyö edellyttävät useiden eri toimijoiden yhteistyötä. Erityisesti raskaan liikenteen valvonta edellyttää laaja-alaista yhteistyötä. Poliisihallitus tekee jatkuvaa yhteistyötä eri viranomaisten kuten ammattiliikenteen lupaviranomaisen toimivan Liikenne- ja viestintäviraston kanssa. Myös kuljetusalan järjestöjen kuten Suomen kuljetus- ja logistiikka ry SKAL:n kanssa Poliisihallituksen edustajat ovat yhteydessä säännöllisesti.

Raskaan liikenteen valvonnassa yhteistyötä tehdään Tullin, Rajavartiolaitoksen ja esimerkiksi Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) kanssa. Valtakunnalliseen raskaan liikenteen valvonnan verkostoon kuuluvat Tullin ja Rajavartiolaitoksen edustajat. Tullille ja Rajavartiolaitokselle varataan koulutuspaikkoja kaikkiin poliisin raskaan liikenteen (peruskoulutus, VAK -maantiekoulutus, koulutus- ja neuvottelupäivät, ratsiakoulutus). Myös videokoulutuksiin on Tullilla ja Rajavartiolaitoksella yhteys. Osa koulutuksista järjestetään yhteistyössä, esimerkkinä päästömanipulointikoulutukset Helsingissä Vuosaaren satamassa ja Länsisatamassa (Tullin tiloissa ja valvontapaikoilla).

PTR -yhteistyönä järjestetään raskaan liikenteen valvontaa erityisesti itärajalla (Kaakkois-Suomen poliisilaitos, Itä-Suomen poliisilaitos, Oulun poliisilaitos ja Lapin poliisilaitos) sekä Helsingin ja Hangon satamissa (pääkaupunkiseudun poliisilaitokset)

Poliisihallituksen ja TUKES:in yhteistyönä järjestetään säiliökuljetusten valvontakoulutusta. Erityisesti osaamista on kehitetty painelaitelain alaisten säiliökuljetusten sekä ADR -kuljetusten valvonnan osalta. Ensi vuoden aikana koulutetaan Lapin ja Itä-Suomen poliisilaitosten raskaan liikenteen valvojat.

Liikennevalvonnan tietojohtoisuuden kehittäminen

Poliisin liikennevalvonnassa kehitetään tietojohtoista toimintaa. Poliisin liikenneturvallisuusyksikössä toimii analyysitoiminto. Poliisihallitus toimittaa poliisilaitoksille raportteja kuukausittain liikennevalvonnan kuukausiseurannan tulokset ja liikenneonnettomuustiedot yksiköittäin. Maaliskuusta 2020 alkaen on tuotteisiin lisätty säännölliset viikkoraportit, joissa on seurattu erityisesti koronaepidemian aikana liikenneturvallisuuteen vaikuttaneita tekijöitä.

Poliisilla on käytössä liikennevalvonnan tiedonhallintaan ja tilannekuvan ylläpitoon käytössä jaettu sähköinen työtila, jonne kerätään kaikki ajankohtainen liikennevalvontaan liittyvä materiaali niin poliisin oma materiaali kuin sidosryhmien tuottamana ja toimittamana materiaali. Poliisin analyysijärjestelmällä (PONA) tuetaan poliisiyksiköiden omaa liikenneanalyysiä ja liikennevalvonnan tietojohtoisuutta.

Tämän vuoden lopulla ohjelmiston koulutusta kohdennetaan erityisesti liikennepoliisitoiminnasta vastaaville. Ensimmäisenä koulutuskokonaisuutena käydään läpi järjestelmän tarjoama viikkoraportti, joka sisältää niin liikenneonnettomuus kuin valvontatietoa edelliseltä viikolta, myös kartalla esitetyssä muodossa. Seuraavassa vaiheessa koulutukseen lisätään koulutusta poliisiyksiköiden oman liikenneanalyysin edelleen kehittämiseksi.

Tietojohtoisuuden kehittämiseksi Road Policing näkökulmasta on aloitettu yhteistyön kehittämisen Keskusrikospoliisin PTR-keskuksen (poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos) kanssa. Tavoitteena on selvittää PTR-tiedustelu- ja analyysitoiminnan

16.11.2020

mahdollisuus tukea liikennevalvonnan kohdentamisessa ja vaikuttavuuden lisäämisessä muun poliisitoiminnan, erityisesti rikostorjunnan tukemiseksi.

Osaamisen ja liikennevalvontavälineiden kehittäminen

Poliisi liikennevalvonnan osaamista kehitetään. Muu muassa vaativaa ajotapa-valvontaa tekevien poliisien osaamista on kehitetty erillisellä koulutuksella.

Poliisiautoja ja moottoripyöriä uusitaan hankintasuunnitelman mukaisesti. Uusimisen yhteydessä näiden liikennevalvonnan laitteiden uusimisen tarve arvioidaan. Käytännössä kaikissa liikennevalvontaan käytettävissä poliisiautoissa ja moottoripyörissä on liikennevalvontalaitteita sekä autoissa rekisterikilven-lukulaitteisto (Revika). Revikalla laitteistolla tunnistetaan muun muassa anastettuja ajoneuvoja, katsastamattomia ajoneuvoja ja liikennekäytöstä poistettuja ajoneuvoja. Poliisihallitus selvittää mahdollisuutta käyttää poliisiautojen Revika -laitteita kuljettajien matkapuhelimen käyttämistä ajamisen aikana ja kuljettajan turvavyön käyttämättömyyttä. Poliisi ja Rajavartiolaitos on yhteistyössä kilpailuttanut uudet tarkkuusalkometrit. Näiden hankinnat jatkuvat tulevina vuosina.

Automaattisen liikennevalvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen osallistuvat poliisi, Väylävirasto, ELY-keskukset sekä ITM Finland. Poliisihallitus vastaa omalta osaltaan automaattisesta liikennevalvonnasta ja automaattivalvonnan laajentamisesta sekä uusien automaattivalvontalaitteiden hankinnasta.

Taajamissa poliisi toimii automaattisessa liikennevalvonnassa yhteistyössä kaupunkien ja kuntien kanssa. Kaupungit ja kunnat tekevät liikenneonnettomuuksiin ja muihin liikenneturvallisuusriskeihin perustuvia aloitteita paikalliselle poliisilaitokselle automaattivalvonnan aloittamisesta, lisäämisestä tai laajentamisesta kaupungin tai kunnan alueelle. Tehtyjen aloitteiden perusteella sovitaan valvontapisteen tarve ja määrä. Poliisilla on sopimukset Helsingin, Porvoon, Hämeenlinnan, Tampereen, Rautalammin, Vaasan, Oulun ja Turun kaupunkien kanssa. Useiden kaupunkien kanssa sopimusneuvottelut kesken.

Tällä hetkellä automaattisen liikennevalvonnan piirissä on 1 094 kiinteää valvontapistettä, jotka kattavat 3 786 km. Poliisilla on käytössään 210 kameraa, joita siirrellään näissä kiinteissä valvontapisteissä. Sen lisäksi poliisin käytössä on etenkin taajamien riskipisteiden valvonnassa 26 automaattivalvonta-autoa. Vuoden 2021 yleisten teiden automaattivalvonnan laajennuksista on käyty neuvotteluja, mutta niitä ei ole vielä sovittu. Uudet laajennukset voisivat kattaa 150 - 200 kilometriä.

Uusilla automaattivalvonnan kameroilla pilotoidaan loppuvuodesta 2020 ajoneuvojen välisen etäisyyden valvontaa. Jos se toimii, niin se voitaisiin mahdollisesti ottaa käyttöön vuoden 2021 kuluessa. Samoin automaattista keskinopeusvalvontaa selvitetään yhdessä poliisin, Väyläviraston ja ITM Finlandin kanssa.